

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

**КУРСОВА РОБОТА З СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА
МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітніх програм «Українська мова і література. Зарубіжна література», «Українська мова і література. Англійська мова і література»

Курсова робота з сучасної української мови та методики викладання української мови. Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітніх програм «Українська мова і література. Зарубіжна література», «Українська мова і література. Англійська мова і література» / Уклад: Вегеш А.І., Лавер О.В., Філак І.Я. Відп. за випуск Венжинович Н.Ф. Ужгород, 2023. 41 с.

Навчально-методичний посібник представляє інформацію, необхідну здобувачеві вищої освіти для якісного виконання курсових робіт. Розглянуто весь процес підготовки курсової роботи – від вибору теми до захисту. Матеріали посібника містять корисні поради щодо збору, аналізу й оброблення інформації; висвітлюють питання структурування курсової роботи, загальних вимог до оформлення, критеріїв оцінювання; пропонують орієнтовні теми для курсових. У додатках подаються зразки оформлення частин курсової роботи та укладання бібліографічного опису в списку джерел та літератури.

Видання розраховане на студентів-бакалаврів, усіх, хто цікавиться методикою написання наукових робіт.

Укладачі:

Вегеш А.І., канд. філол. н., доцент кафедри української мови;
Лавер О.В., канд. філол. н., доцент кафедри української мови;
Філак І.Я., канд. філол. н., доцент кафедри української мови.

Рецензенти:

Негер О.Б., канд. філол. н., доцент кафедри української мови;
Пискач О.Д., канд. філол. н., доцент кафедри української мови.

Відповідальна за випуск – Венжинович Н.Ф., докт. філол. н., професор, завідувач кафедри української мови.

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету Ужгородського національного університету, протокол № 8 від 15 червня 2023 р.

© Вегеш А.І., 2023 р.

© Лавер О.В., 2023 р.

© Філак І.Я., 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

ЗМІСТ

1. ПЕРЕДМОВА	4
2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	5
2.1. Вибір теми роботи.....	6
2.2. Підбір літератури.....	7
2.3. Опрацювання та конспектування наукової літератури.....	8
2.4. Укладання картотеки із зібраного мовного матеріалу.....	8
2.5. Складання попереднього плану роботи, узгодження його з керівником.....	10
2.6. Визначення об'єкта, предмета дослідження, окреслення мети та завдань.....	11
2.7. Письмовий виклад тексту роботи згідно з її структурою.....	11
2.8. Формування висновків та рекомендацій.....	12
2.9. Подання чорнового варіанта роботи науковому керівникові....	12
2.10. Чистове оформлення роботи, академічна доброчесність.....	13
3. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	14
3.1. Вступ.....	15
3.2. Основна частина.....	19
3.3. Висновки. Список використаних джерел.....	22
4. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	23
5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	24
6. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ.....	26
7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	28
8. ДОДАТКИ.....	33
Додаток 1.....	32
Додаток 2.....	35
Додаток 3.....	37
Додаток 4.....	38

1. ПЕРЕДМОВА

В умовах переходу закладів вищої освіти на європейські стандарти особливої ваги набуває проблема формування компетентнісного, творчого викладача. Кредитно-модульна накопичувальна система навчання передбачає оптимізацію освітнього процесу, посилення уваги до самостійної роботи здобувачів освіти, їх самовизначення, саморозвитку, самовдосконалення, дозволяє індивідуалізувати та диференціювати знання, забезпечити якість підготовки вчителів до міжнародних стандартів.

Сучасна освітньо-професійна програма об'єднує однакові за обсягом складові – освітню й науково-дослідницьку.

Курсова робота у вищій школі передбачає досягнення одночасно як навчальної, так і дослідницької мети, тому автор роботи, з одного боку, повинен продемонструвати повноту засвоєння навчального матеріалу, широту ознайомлення з літературою з певної проблеми, а з іншого – виявити вміння аналізувати конкретні лінгводидактичні факти, узагальнювати їх і робити обґрунтовані та правильні висновки. Самостійна науково-дослідна робота покликана виявити нахили та наукові зацікавлення, виробити в студентів уміння працювати з літературою, формувати і вдосконалювати дослідницькі навички, допомагати закріпити та практично використати знання в школі.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, спрямоване на вивчення конкретної проблеми. Вона виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання, їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання, а також для розвитку навичок самостійної науково-пошукової роботи,

Курсова робота повинна базуватися на теоретичних і методичних положеннях науки, містити елементи новизни. У ній повинна бути самостійна ідея, а також пропозиції автора щодо ефективного вирішення питання. Курсова

робота передбачена навчальним планом вишу й тому є невід'ємною частиною навчального процесу.

Написання курсової роботи дає можливість виявити здатність студента самостійно осмислити проблему, критично її дослідити, вміти збирати і систематизувати літературні джерела; застосовувати знання під час розв'язання практичних завдань, формулювати висновки, пропозиції, рекомендації з предмета дослідження.

Завдання курсової роботи:

- надання студентіві можливостей самостійного визначення напрямків дослідження через вибір теми та висвітлення її актуальності;
- поглиблення теоретичних знань зі спеціалізації з метою підвищення рівня професійної майстерності;
- закріплення умінь і навичок самостійної роботи з науковою та навчально-методичною літературою, складання списку використаних джерел та літератури, їх критичного аналізу, а також належного оформлення результатів наукових досліджень;
- розвиток творчих здібностей і можливостей студентів, заохочення їх до самостійної науково-дослідницької діяльності.

2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Алгоритм написання курсової роботи:

1. Вибір теми роботи.
2. Підбір літератури.
3. Опрацювання та конспектування наукової літератури.
4. Укладання картотеки зібраного мовного матеріалу.
5. Складання попереднього плану роботи, узгодження його з керівником.
6. Визначення об'єкта, предмета дослідження, окреслення мети та завдань.
7. Письмовий виклад тексту роботи згідно з її структурою.

8. Формування висновків та рекомендацій.
9. Подання чорнового варіанта роботи науковому керівникові.
10. Чистове оформлення роботи, академічна доброчесність.

2.1. Вибір теми роботи

Вибір теми є першим і дуже відповідальним етапом написання курсової роботи, від якого великою мірою залежить її успіх. Тематика курсових робіт має відповідати завданням навчальної дисципліни і тісно переплітатися з практичними потребами конкретного фаху. До такого виду робіт висувуються такі вимоги: актуальність теми, відповідність її сучасному стану певної галузі науки; вивчення та критичний аналіз монографічних і періодичних видань із теми; вивчення та характеристика історії досліджуваної проблеми та сучасного стану; чітка характеристика предмета, мети і методів дослідження.

Тематику курсових робіт пропонує і розробляє кафедра. Але студент може і сам запропонувати тему своєї курсової роботи, яка не передбачена тематикою визначеною кафедрою, обґрунтувавши її актуальність. Якщо тема відповідає спеціальності студента, вона затверджується кафедрою та додається до списку пропонованих.

Вибираючи тему, студент повинен насамперед орієнтуватися на власну зацікавленість тією чи іншою науковою проблемою. Тема повинна приваблювати і викликати бажання працювати над нею, бо інакше результат роботи над темою буде мало чого вартий. Слід пам'ятати, що теми курсових робіт не є рівнозначними за складністю. Є теми всебічно досліджені, а є недостатньо або й зовсім не розроблені, і їх дослідження потребуватиме значних витрат часу.

Отже, вибираючи тему курсової роботи, студент повинен розраховувати на власні сили й можливості. Не завадить у цьому випадку і консультація з науковим керівником.

Важливо пам'ятати, що обрана тематика роботи закріплюється за студентом і не може бути змінена ним на власний розсуд.

Теми, обрані студентами, розглядаються на засіданні кафедри, де призначаються наукові керівники курсових робіт. Після затвердження теми студент приступає до виконання курсової роботи.

Слід пам'ятати, що від теми може залежати ступінь важкості роботи. Тому вибирати необхідно дуже ретельно та виважено. Слід зважати на те, що обрана тема не повинна бути занадто широкою, оскільки її виконання буде дуже складним. З іншого боку, надто вузька та специфічна тема може призвести до того, що студент виявиться неспроможний її виконати. Тому варто перед вибором теми проконсультуватися зі своїм науковим керівником.

2.2. Підбір літератури

Після вибору теми варто проаналізувати стан дослідження визначеної проблеми сучасною наукою, розпочати пошук літератури. Починати потрібно з підручників, посібників, енциклопедій, словників.

Потрібно переглянути науково-методичні журнали, у яких можуть бути опубліковані необхідні матеріали, монографії, бібліотечні каталоги, Інтернет-ресурси. Доступ до мережі Інтернет значно розширює географію пошуку літературних джерел, зокрема дає змогу знаходити й використовувати публікації з іноземних наукових і науково-методичних журналів.

Студент може звернутися до наукового керівника, який порадить, на що варто звернути увагу найперше. Ознайомлення з літературою з обраної теми дозволить студенту послідовно підходити до розв'язання проблеми. Під час підбору літератури варто спочатку ознайомитися із загальними працями, а згодом перейти до спеціалізованих досліджень з обраної теми курсової роботи. Для написання курсової роботи студент повинен використати не менше 20 джерел.

2.3. Опрацювання та конспектування наукової літератури

Відібрана література підлягає уважному опрацюванню. Попереднє ознайомлення містить побіжний огляд змісту, читання передмови, анотації. Розділи, що мають особливе значення для курсової роботи, старанно опрацьовують, звертаючи особливу увагу на ідеї й пропозиції щодо вирішення проблемних питань обраної теми, дискусійні питання, наявність різних точок зору й суперечностей.

Читання наукової праці обов'язково супроводжується записами. По-перше, це дає змогу краще запам'ятати зміст прочитаного. По-друге, ведення записів, якщо воно не є простим переписуванням, сприяє кращому розумінню сутності праці, що вивчається. Є різні види записів. Найкоротшою формою запису прочитаного є план – послідовний перелік питань, які розглядаються в науковій праці. Інша форма запису – анотація, яка подає стислий виклад змісту наукової праці. Складнішою й досконалішою формою записів є тези. Найдосконалішою формою записів є конспект.

Студент повинен добре знати тему курсової роботи, конспектуючи матеріал, щоб виписувати тільки те, що стосується теми дослідження. Кожна цитата, приклад, цифровий матеріал мають супроводжуватися точним описом джерела з позначенням сторінок, на яких опубліковано цей матеріал. Застосування так званих розлогих цитат, коли думки іншого автора видаються за особисті, розглядається як грубе порушення літературної та наукової етики, кваліфікується як плагіат. Однак це не означає, що студент зовсім не повинен спиратися на праці інших авторів: чим ширше й різноманітніше коло джерел, які він використовував, тим вищою є теоретична та практична цінність його дослідження.

2.4. Укладання картотеки із зібраного мовного матеріалу

Курсові роботи дослідницького типу потребують збирання мовного матеріалу, який стане основою роботи. Такий матеріал відбирається з різних

джерел: художніх та публіцистичних творів, словників, польових записів тощо. Здобувачі виписують аналізовані одиниці по-різному: на електронному чи паперовому носії. Якщо дослідження проводиться на основі художніх творів, то обов'язково зазначають автора та назву твору. Це приблизно виглядає так:

М. Дочинець   «Діти папороті»

*Я вже знаю, що його звати **Федорцьо**, хоча не знаю, чи це ім'я, чи прізвище.
Яка різниця? (с. 55).*

Записи на картках можна доповнювати детальним описом на основі вивченої літератури. Найперше потрібно звернутися до словників, довідників, енциклопедій, а потім групувати матеріал та класифікувати.

Вимоги до карткування:

1. Мовні факти (слова, словосполучення) потрібно подавати в контексті (речення чи кілька речень).
2. Аналізовані одиниці виділяти з контексту іншим кольором, шрифтом, підкреслювати.
3. Не можна скорочувати слова, переставляти, замінювати іншими; необхідно дотримуватися авторської пунктуації, розрядки (якщо така є), графічних вирізень, шрифтів тощо.
4. Якщо аналізоване мовне явище знаходиться у великому за обсягом реченні, то під час переписування на картку його можна скоротити, позначивши трьома крапками місце розриву, пропуску. Але

таке скорочення можливе за умови, якщо зміст скороченого речення буде достатнім для осмислення необхідного мовного факту.

Сьогодні активно використовують комп'ютер для карткування, це значно полегшує і пришвидшує процедуру збирання та впорядкування фактичного матеріалу. Пошук необхідних лексем варто здійснювати в певному порядку, для цього виробляють відповідні алгоритми: пошук ключової лексики, копіювання мікроконтексту, перенесення інформації у відповідний файл із зазначенням сторінки тощо

2.5. Складання попереднього плану роботи, узгодження його з керівником

Після того, як потрібний матеріал зібрано і систематизовано, складається детальний план курсової роботи. План – це структурна розробка курсової роботи. Усі питання плану мають бути логічно пов'язані й розкривати суть теми. Студент має запропонувати власне бачення структури своєї наукової роботи: кількість розділів, підрозділів, а також їхні робочі назви, а не очікувати, що це зробить за нього науковий керівник. Для того, щоб підготуватися до курсової роботи, студент повинен самостійно пробувати складати план під час написання.

Процес уточнення структури складний і може тривати протягом усієї роботи над дослідженням. **Попередній план роботи треба обов'язково показати науковому керівникові**, оскільки може статися так, що потрібно буде переписувати текст роботи. У разі виникнення зауважень план змінюється згідно з рекомендаціями наукового керівника.

Вимоги до плану курсової роботи:

- план повинен містити питання, необхідні для повного та глибокого розкриття теми, детально відображати зміст роботи;
- план повинен передбачати послідовне, логічне, взаємозалежне розкриття результатів дослідження;

- не повинно бути питань, відповіді на які частково або повністю містяться в попередніх або наступних розділах роботи;
- якщо якийсь пункт плану (за задумом автора) повинен мати підпункти, то їх (підпунктів) має бути не менше двох;
- план повинен бути написаний у формі називних речень, а не питальних.

2.6. Визначення об'єкта, предмета дослідження, окреслення мети та завдань

Після визначення попереднього плану роботи студент визначає об'єкт та предмет дослідження. Тобто чітко визначає, що саме він буде досліджувати. **Об'єктом** дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії та практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації. **Предмет** дослідження – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в цій роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується. А предметом – те, що в цьому об'єкті вимагає наукового пояснення. Мета дослідження є визначенням авторської стратегії в одержанні нових знань про об'єкт та предмет дослідження. З мети роботи випливають завдання, які повинен виконати студент. Чітко визначені завдання дозволять добре структурувати курсову роботу та виконати її на високому рівні.

2.7. Письмовий виклад тексту роботи згідно з її структурою

Готуючись до викладення тексту курсової роботи, студент ще раз уважно читає її назву, що містить проблему, яка повинна бути розкрита. Проаналізований та систематизований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів (параграфів). Кожний розділ висвітлює самостійне питання, а підрозділ (параграф) – окрему частину цього питання.

Тема повинна бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому починаючи працювати над розділом, здобувач визначає його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, результатами анкетування та експерименту, аналізом конкретного практичного досвіду. Потрібно уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

2.8. Формування висновків та рекомендацій

Достовірність висновків загалом підтверджується вивченням практичного досвіду. При формулюванні висновків слід звернути увагу на те, щоб думки були пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї. Один висновок не повинен суперечити іншому, а підкріплювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність.

2.9. Подання чорнового варіанта роботи науковому керівникові

Варто подати чорновий варіант курсової роботи науковому керівнику для ознайомлення та формулювання рекомендацій і зауважень студенту. Робота повинна подаватися вже готовою (титульний аркуш, зміст, вступ, текст, висновки та список використаних джерел). Не припустимо подавати роботу частинами, адже в такому разі науковий керівник не матиме цілісної картини й не зможе сформулювати зауваження та рекомендації. Науковий керівник, ознайомившись із текстом роботи, формулює студенту зауваження (що зроблено неправильно) та рекомендації (як слід зробити правильно). Бажано, щоб зауваження та рекомендації робилися послідовно, у письмовому вигляді, для кращого розуміння студентом.

2.10. Чистове оформлення роботи, академічна доброчесність

Після остаточного узгодження чернетки з керівником можна оформляти чистовий варіант. Потрібно ще раз старанно перевірити, вичитати, уточнити назви розділів, підрозділів (параграфів), таблиць, послідовність розміщення матеріалу, звірити цифрові дані, обґрунтованість і чіткість формулювань, висновків та рекомендацій.

До формулювань заголовків (назв) розділів і підрозділів (параграфів) роботи висуваються такі основні вимоги: стислість, чіткість, переважання простих, поширених речень, послідовне та точне відображення внутрішньої логіки змісту роботи.

Під час виправлення недоліків студент не повинен бездумно та механічно виконувати рекомендації. Якщо він не погоджується з науковим керівником, то повинен дотримуватися своєї позиції, чітко аргументувавши її.

Після усунення зауважень студент здійснює **чистове оформлення роботи**, подає її на кафедру та готується до захисту.

В Ужгородському національному університеті діє Положення про академічну доброчесність, відповідно до якого академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. **Порушеннями академічної доброчесності вважаються академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.**

Під плагіатом розуміється використання в кваліфікаційній роботі чужого тексту, опублікованого на паперовому або електронному носії, без посилання на джерело або при наявності посилань, у яких обсяг і характер запозичень ставлять

під сумнів самостійність виконання роботи в цілому або будь-якого з її розділів. **Плагіатом є:**

- а) дослівний виклад запозиченого тексту;
- б) виклад запозиченого тексту із заміною слів і виразів без зміни змісту.

Фальсифікація передбачає підробку або зміну вихідних даних з метою доведення правильності висновку (гіпотези і т. ін.), а також умисне використання неправдивих даних як основу для аналізу.

Помилковим вважається таке цитування, що має покликання на джерело, яке такої інформації не містить. На кафедрі української мови курсові роботи студентів проходять комп'ютерну перевірку на унікальність з метою виявлення і запобігання академічного плагіату.

3. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Незалежно від обраної теми структура курсової роботи має містити:

1. Титульний аркуш.
2. Зміст.
3. Перелік умовних скорочень (за необхідності).
4. Вступ.
5. Основна частина, яка складається з розділів та підрозділів.
6. Висновки.
7. Список використаних джерел.
8. Додатки (за необхідності).

Титульний аркуш є першою сторінкою роботи. Його вигляд поданий у **Додатку 1**. На ньому зазначаються міністерство, назва ВНЗ, факультету, кафедри, де виконується робота, повна назва теми роботи, прізвище та ініціали

студента, котрий виконував роботу, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника, оцінка, підписи членів комісії, місце виконання роботи і рік.

Титульний аркуш є своєрідним обличчям роботи, тому до його оформлення слід підходити дуже ретельно. У ньому не припустимі помилки, неправильне написання теми роботи, назви вишу, факультету, кафедри чи даних про наукового керівника.

На наступній сторінці розміщується **ЗМІСТ** із позначенням сторінок, на яких кожний з елементів плану викладений у роботі. Усі розділи й підрозділи, що є в плані, мають бути виділені в тексті заголовками і підзаголовками. Необхідно намагатися зробити так, щоб усі питання плану були добре структурованими в систему, у якій кожний наступний пункт розвиває і доповнює попередні. При цьому в роботі не може бути менше двох розділів. Зразок оформлення змісту подано в **Додатку 2**.

Якщо в роботі використовується значна кількість скорочень, абревіатур, символів, позначень, то їх варто виокремити на аркуші, який позначається таким чином: **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ (Додаток 3)**.

У ньому зазначається скорочення та подається їх повне значення. При наявності цього структурного елементу роботи розшифровувати скорочення в основному тексті роботи не потрібно.

3.1. Вступ

У *вступі* розкривається актуальність обраної теми, окреслюється коло питань, яким присвячена робота, формулюється мета роботи, визначається об'єкт та предмет дослідження, наводиться обґрунтування необхідності проведення дослідження та інші вихідні дані до курсової роботи. **Обсяг вступу повинен мати 2–3 сторінки.**

Вступ є однією з найважливіших частин роботи. Доцільно, щоб вступ складався з таких структурних частин:

Загальна постановка проблеми. У цій частині роботи слід зробити загальний огляд досліджуваної проблеми, коротко розповісти про проблематику. Розмір повинен займати до половини друкованого аркуша.

Актуальність теми. Актуальність дослідження – обов’язкова вимога до курсової роботи, критерій, за яким здійснюється її оцінка.

Тому цілком природно, що вступ до роботи має містити обґрунтування актуальності обраної теми. Актуальність теми (лат. *actualis* – *дієвість*) – це важливість, суттєве значення, відповідність теми дослідження сучасним потребам певної галузі науки та перспективам її розвитку, практичним завданням відповідної сфери діяльності. Тут студент повинен пояснити, чому важливо досліджувати саме цю тему. Висвітлення актуальності повинно бути стислим. Потрібно коротко викласти: сутність проблеми дослідження; суттєве значення для подальшого розвитку відповідної галузі науки; соціальну значущість проблеми дослідження; доцільність роботи та її відмінність у порівнянні з уже відомими фактами.

Після формулювання наукової проблеми формулюють **мету і завдання дослідження**. **Мета дослідження** має узгоджуватися з назвою роботи, об’єктом і предметом дослідження. Мета курсової роботи – це кінцевий результат дослідження, який передбачає вирішення визначеної проблеми; завдання – це певні етапи досягнення цього результату.

Мета роботи реалізується через конкретні завдання. Студент повинен відповісти на питання – для чого він досліджує цю проблему. Мета формулюється лаконічно, одним реченням і повинна впливати з теми роботи. *Наприклад:* «Метою нашого дослідження є визначення функцій літературно-художніх антропонімів із роману «Нічний репортер» Ю. Винничука». Відповідно до визначеної мети складаються **завдання**, які деталізують та розкривають мету. Характер завдань впливає з назв розділів та підрозділів роботи, а їх зміст формулюють, використовуючи такі поняття: визначити ..., встановити ...,

охарактеризувати..., розробити..., виявити..., сформулювати ..., розкрити... тощо.

Формулювати завдання слід якомога докладніше та лаконічніше, оскільки їхній опис становитиме зміст розділів і параграфів роботи. Виходячи із завдань дослідження, автор повинен зробити висновки до своєї роботи.

Слід пам'ятати, що завдання повинні бути повною мірою розкриті в основному змісті роботи. При формулюванні завдань слід виходити з мети роботи. Не варто визначати надто велику кількість завдань (6–8), адже їх важко буде виконати, також не варто визначати надто мало завдань (2), адже в такому разі постануть сумніви стосовно виконання мети роботи. Оптимальним для курсових робіт є 3–4 завдання.

Об'єкт і предмет дослідження. *Об'єкт* дослідження – це процес або явище, що породжують проблемну ситуацію і обрані для вивчення. *Предмет* дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться як загальне і часткове. Тобто предмет дослідження – це та частина об'єкта, яка безпосередньо вивчається. При визначенні об'єкта і предмета дослідження слід виходити з того, що об'єкт є ширшим, ніж предмет. Якщо об'єкт дає відповідь на питання «що досліджується», то предмет визначає окремі аспекти аналізу досліджуваної проблеми.

Наприклад:

Тема 1: «Аналіз літературно-художнього антропонімікону з повісті «Гола душа» Павла Загребельного»

Об'єкт дослідження – літературно-художні антропоніми повісті Павла Загребельного «Гола душа». **Предметом дослідження** є склад, структура та функційно-стилістичні можливості літературно-художніх антропонімів повісті «Гола душа».

Тема 2: «Сучасні підходи до проведення уроку української мови».
Об'єкт дослідження – методика проведення уроків української мови в

загальноосвітній школі. **Предмет** – типологізація уроків, методичні закономірності побудови різних типів уроків української мови на сучасному етапі.

Методи дослідження. У вступі також необхідно подати перелік методів дослідження, які були використані для досягнення поставленої мети. Метод (з грец. – *шлях до істини*) – спосіб отримання результату дослідження. При цьому студент повинен вказати, у якому випадку був використаний той чи другий метод. Не варто вказувати метод, який не використовувався під час написання курсової роботи.

Під час виконання курсової роботи використовують і загальнонаукові методи (індукція й дедукція, різні види аналізу, синтез, зіставлення, порівняння, класифікації, типологізації тощо), і спеціальні, лінгвістичні (вибір оптимальних різновидів таких методів залежить насамперед від тематики дослідження: описовий, історичний, порівняльно-історичний, зіставний, структурний, дистрибутивний, стилістичний тощо). Особливістю сучасних мовознавчих досліджень є, безперечно, їх комплексний і системний характер, що передбачає актуалізацію кількох методів водночас: як теоретичних, так і емпіричних.

Теоретичне значення (визначають за тим, наскільки авторові вдалося поглибити, доповнити, уточнити мовознавчу теоретичну думку).

Практичне значення роботи встановлюється за можливістю використання результатів дослідження у навчальному процесі в школі та закладах вищої освіти, а також в укладанні словників.

Обов'язковою частиною вступу є **огляд джерельної бази дослідження**. У нього входять найбільш цінні, актуальні роботи з досліджуваної теми (7–10 джерел). Матеріали огляду слід систематизувати. Систематизацію можна робити в алфавітному або хронологічному порядку.

3.2. Основна частина

Основна частина студентської наукової роботи містить аналіз предмета дослідження, необхідний та достатній для розкриття його суті. Вона складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожен розділ починається з нової сторінки, його назва друкується великими жирними літерами по центру рядка без крапки в кінці.

Розділи, підрозділи, пункти повинні мати заголовки, підпункти можуть мати, а можуть і не мати назви. Заголовки підрозділів друкують окремим рядком маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу після нумерації, яка передбачає номер розділу та порядковий номер підрозділу, що розділені крапкою. У кінці номера підрозділу має бути крапка. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх також розділяють крапкою.

Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом обраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу формулюють короткі висновки, що дає змогу вивільнити загальні висновки від зайвого. Основна частина поділяється на теоретичні та практичні розділи.

Теоретичний розділ (перший розділ) містить аналіз наукової літератури відповідно до завдань дослідження, а також певні авторські висновки з вивченням перспектив дослідних пошуків. Здобувач освіти шляхом огляду літератури окреслює основні етапи становлення й висвітлення проблеми, визначає своє місце в її розв'язанні, виявляючи ті питання, які залишилися нез'ясованими.

Практичні розділи (може бути один практичний розділ) містять результати власних досліджень автора із виділенням того нового, що він вносить в опрацювання проблеми.

У курсовій роботі з методики викладання української мови міститися інформацію про використання результатів наукового дослідження в закладах

загальної середньої та фахової передвищої освіти. Це можуть бути конспекти уроків, види вправ, дидактичний роздатковий матеріал. Матеріали курсової роботи можна використовувати на різних видах (систематичних, епізодичних) позакласної роботи: гуртках, факультативах, спецкурсах. Напрацювання можуть бути чудовим матеріалом під час проведення ранків, вечорів, тижнів української мови; при укладанні кросвордів, вікторин, конкурсів.

Оперативно та в повному обсязі зібрати практичний матеріал, узагальнити його та систематизувати допоможе оволодіння основними методами дослідження: спостереженням, експериментом, бесідою, анкетуванням, інтерв'ю, методом порівняльного аналізу, лінгвостатистичним методом тощо.

Широке використання відомих у науці методів накопичення, вивчення, систематизації фактів та практичного досвіду дасть змогу виконати основне завдання студентського дослідження: поєднати різні роз'єднані знання в цілісну систему, вивести певні закономірності, визначити подальші тенденції розвитку теорії та практики відповідної сфери діяльності.

Певну частку курсової роботи становить **цитування**. У роботі не повинно бути переписаних із підручників положень і формулювань, а допускаються лише покликання на них. Цитати роблять дослідження вагомим, допомагають автору підтвердити свою думку чи спростувати інші твердження.

Вимоги до цитування:

- текст цитати беруть у лапки і наводять без змін із збереженням особливостей авторського написання;
- цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без спотворення думки автора. Пропуск слів, речень, абзаців позначають трьома крапками (...) або крапками в кутових дужках <...>, якщо перед випущеним словом або за ним стояв розділовий знак, то його опускають;
- кожну цитату обов'язково супроводжують покликанням на джерело;

- за непрямого цитування слід максимально точно викладати думку автора, робити відповідні покликання на джерела.

Цитування має бути помірним. Не варто в курсовій роботі наводити занадто багато цитат або використовувати довгі цитати. Перевантаженість тексту цитатами надає роботі компілятивного характеру і створює враження, ніби автор не має власної думки.

Пишучи наукову роботу, дослідник зобов'язаний оформлювати покликання на кожен цитату та приклад, що надасть можливість відшукати потрібне джерело й перевірити точність зазначених відомостей, з'ясувати інформацію, обставини, контекст.

У курсовій роботі переважно використовують внутрішньотекстові **покликання**. Їх оформлюють завжди у скороченому вигляді, яке буває двох видів:

1. Після цитати у квадратних дужках записують порядковий номер цитованої праці в списку використаної літератури, який подано в кінці роботи, а тоді через кому записують сторінку, з якої запозичено цитату, наприклад: [2, с. 52]. Під № 2 у списку використаної літератури праця: Белей Л. Українські імена колись і тепер. Київ: Темпора, 2010. 128 с.

2. Після цитати у квадратних дужках зазначають прізвище автора й рік видання праці, тоді після коми – сторінку: [Белей 2010, с. 52]. Можна робити покликання на одне або декілька джерел. Наприклад, на думку Л.О. Белей [17] (або [Белей 2010]); у працях дослідників [12, 14].

Покликання бажано робити на останні видання публікацій, на більш ранні видання – лише в тих випадках, коли праці не мають перевидань.

Слід користуватися тільки загальноприйнятими **скороченнями слів** і писати їх правильно. До скорочень, що не потребують спеціальних пояснень, належать

такі: та ін. – та інші; див. – дивись; і т. д. – і так далі; і под. – і подібне; проф. – професор; доц. – доцент; акад. – академік.

Якщо в тексті роботи використовується маловідоме скорочення, то воно має бути розшифроване при першому згадуванні. Для цього термін спочатку пишуть цілком, а поряд (у дужках) скорочено. Наприклад: *Літературно-художній антропонім* (ЛХА).

Скорочення мають бути однаковими впродовж усього тексту. Якщо в роботі забагато скорочень, то в текст роботи перед змістом вводиться така структурна одиниця, як «Перелік умовних скорочень» (Додаток 3).

3.3. Висновки

Логічним завершенням курсової роботи є **висновки**. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Зазвичай висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичного функціонування культурологічних і документальних систем, а також конкретні рекомендації щодо їх усунення. Основна вимога до підсумкової частини – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

Висновки є повністю власною думкою студента й не повинні містити цитувань чи повторювати чужі думки.

Список використаних джерел

Список використаних джерел (рекомендована кількість – не менше 20) має містити опрацьовані студентом навчальну, методичну літературу з проблематики обраної теми. У списку необхідно вказувати тільки ті джерела, на які є покликання в тексті курсової роботи. Бібліографічний опис складають

безпосередньо за друкованим твором або виписують із каталогів повністю без скорочень і пропусків будь-яких елементів. Порядок розміщення використаних джерел у списку подається в алфавітному порядку. Зразок оформлення списку використаних джерел та вимоги до його оформлення подаються в **Додатку 4**.

4. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

До захисту курсової роботи здобувач вищої освіти готує виступ (стислий, інформативний, добре структурований) та узгоджує з науковим керівником. Виступ на захисті варто розпочати зі звертання до присутніх (наприклад: *Шановні викладачі та всі присутні! До вашої уваги / Вашій увазі пропоную короткий виклад курсової роботи ...*). У виступі потрібно коротко обґрунтувати актуальність і новизну дослідження; ознайомити присутніх із метою та завданнями; назвати структурні частини (наприклад: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків); проаналізувати зміст основної частини й відзначити найсуттєвіші результати.

Важливі також такі вимоги: мовлення доповідача має бути унормованим, точним, переконливим, виразним, що залежить від темпу, гучності й інтонації. Для цього заздалегідь потрібно кілька разів озвучити написане (звісно, читати треба уважно, вдумливо, спокійно, дотримуючись усіх норм усного мовлення). Спокійна манера викладу завжди імпонує слухачам. Важливо врахувати, що краще сприймаються на слух прості речення, не обтяжені розлогими міркуваннями чи громіздкими прикладами.

На завершення треба подякувати членам комісії та всім присутнім за увагу («Дякую за увагу!»). Після виступу, який триває орієнтовно 8–10 хвилин, студент відповідає на запитання студентів і викладачів, які стосуються дослідження, демонструючи вміння логічно й аргументовано

висловлювати свої думки й відстоювати власну позицію.
До захисту бажано підготувати й мультимедійну презентацію.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Під час оцінювання враховуються: дотримання вимог до написання курсових робіт, якість самого наукового дослідження, уміння аргументовано захистити сформульовані положення та висновки.

Критерії оцінювання враховують:

- 1) актуальність обраної теми та ступінь її реалізації;
- 2) чіткість формулювання мети і завдань дослідження;
- 3) повноту охоплення літературних джерел та їх критичного огляду;
- 4) творчий підхід до написання курсової роботи та самостійність викладу матеріалу;
- 5) якість та ґрунтовність наукового, теоретичного, методологічного та практичного аналізу визначеної проблеми;
- 6) логічність та аргументованість отриманих результатів;
- 7) дотримання вимог до оформлення структурних частин курсової роботи;
- 8) змістовність та логічність доповіді студента під час захисту про основні результати дослідження;
- 9) правильність і чіткість відповідей на запитання членів комісії та осіб, присутніх на захисті.

Оцінка «Відмінно» (90–100 балів) ставиться студентам за умови повного розкриття теми і мети дослідження, дотримання всіх вимог до виконання й оформлення курсової роботи, наявності в ній елементів самостійного наукового аналізу, чіткого формулювання результатів дослідження і логічних висновків, які розкривають поставлені завдання, творчого підходу до

висвітлення досліджуваної проблеми, дотримання акуратності в оформленні курсової роботи. Доповідь студента на захисті логічна і змістовна, відображає зміст курсової роботи, проголошена вільно, відповіді на запитання правильні і логічно аргументовані.

Оцінка «Добре» (74–89 балів) виставляється студенту, тема роботи якого розкрита, але трапляються незначні недоліки в оформленні теоретичної чи практичної частини дослідження, поверхово зроблений аналіз літературних джерел, недостатньо вдало сформульовані результати дослідження й висновки, робота загалом оформлена згідно з чинними вимогами, проте містить окремі несистематичні помилки та стилістичні огріхи. Доповідь на захисті логічна, але відображає не всі змістові акценти курсової роботи, відповіді на запитання правильні і стислі.

Оцінку «Задовільно» (60–73 бали) студент отримує, якщо недостатньо розкрита тема роботи, її зміст не відповідає цілком меті дослідження, здійснено поверховий аналіз теоретичних засад дослідження, наявний недостатній обсяг фактичного матеріалу, розділи мають реферативний характер, не містять аналізу літературних джерел та елементів наукового дослідження, висновки сформульовані з надмірною узагальненістю, неправильне оформлення курсової роботи. Доповідь на захисті прочитана за текстом, не всі відповіді на запитання правильні і повні.

Оцінку «Незадовільно» (0–59 балів) ставлять студенту в тому випадку, коли не розкрита тема дослідження, мета і зміст роботи погано пов'язані між собою, відсутній аналіз літературних джерел, переважає описовість і реферативність матеріалу, виконання дослідження має випадковий, несистемний характер,

висновки не видаються достовірними, трапляються суттєві огріхи в оформленні курсової роботи. Доповідь на захисті прочитана, відповіді на запитання комісії неточні або неповні.

6. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Особливості синтаксичного словосполучення говірки села (на матеріалі певного населеного пункту).
2. Діалектизми в романі (на вибір).
3. Фразеологізми в українських закарпатських казках.
4. Ономастичний простір художньої прози (на матеріалі твору/творів письменника).
5. Літературно-художні антропоніми як засіб увиразнення українського регіонального колориту (на матеріалі творів).
6. Епітет як ознака індивідуального стилю письменника (на матеріалі творів).
7. Фонетико-стилістичні засоби в поетичних творах (на матеріалі збірки поезій).
8. Мовні засоби художньої виразності твору/збірки творів (на вибір).
9. Історія української мови в наукових студіях.
10. Портрети українських мовознавців: Олена Курило.
11. Основні тенденції розвитку новітньої ономастичної лексикографії.
12. Семантико-мотиваційна і словотвірна структура прізвиськ мешканців (на матеріалі антропонімікону певного населеного пункту).
13. Стилістична роль звертання у творах (на вибір).
14. Стилістика порівняльних зворотів у романі (на вибір).

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Проблемно-пошукове вивчення лексики української мови в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти.
2. Діалектна лексика як дидактичний матеріал на заняттях з української мови.
3. Лексикографічна компетентність сучасного учня-старшокласника.
4. Стимулюючо-пошукове вивчення ономастичного простору рідного краю на заняттях з української мови в закладах загальної середньої освіти.
5. Особливості засвоєння морфологічних норм української мови в закладах загальної середньої освіти.
6. Формування в учнів стилістичних умінь і навичок під час вивчення словотвору в закладах загальної середньої освіти.
7. Особистісно-зорієнтоване навчання української мови як засіб створення умов для самовизначення та самореалізації здобувачів загальної середньої та фахової передвищої освіти.
8. Формування національно-мовної особистості на заняттях української мови.
7. Мовотворчість письменників як дидактичний матеріал на уроках розвитку зв'язного мовлення.
9. Літературно-художня антропонімія як дидактичний матеріал для укладання творчих учнівських завдань.
10. Система творчих вправ з ономастики як засіб розвитку в учнів мотивації до вивчення української мови.
11. Інтерактивні вправи зі стилістики як ефективний спосіб формування комунікативної компетентності.
12. Мовна особистість учителя в соціокультурній парадигмі XXI ст.
13. Мовленнєва ситуація як прийом розвитку мовленнєвих умінь в умовах білінгвізму.

14. Нормативність культури мовлення в учнівських науково-дослідницьких роботах з української мови.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Асіїв Л. Курсова робота з українського мовознавства. Методичні вказівки до написання та вимоги до оформлення курсової роботи для студ. 2 курсу філол. ф-ту спец-тей 035 Філологія та 014 Середня освіта. Львів, 2018. URL: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/kurs-metod.pdf>
2. Богдан С.К., Скорук І.Д. Курсова робота з української мови: навчальний посібник для студентів. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 120 с.
3. Важинський С.Е. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. 257 с.
4. Єрмоленко С.Я. Українська лінгвостилістика: основні поняття, напрями й методи дослідження. URL: kulturamovny.univ.kiev.ua/-KM/pdfs/reg/1-1 Вимоги до написання та захисту курсових робіт: навч.-метод. посіб. / Упоряд. Б.С. Крищук, О.М. Севастьянова. Хмельницький: ХГПА, 2011. 53 с.
5. Горбачук Д. Формування дослідницького мислення у процесі вивчення курсу «Основи наукових досліджень». *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: матеріали науково-практичної конференції*, 17 травня 2018 р. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2018. С. 96–100.
6. Дегтярєва Є.О., Школяр Л.В. Курсові роботи: вимоги та рекомендації до виконання й захисту [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 035 «Філологія» / КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 89 с.
7. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-ХІІ (редакція станом на 04.11.2018) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
8. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання: ДСТУ 8302: 2015 [наказ ДП «УкрНДНЦ» від 22 червня 2015 р. № 61 з 2016-07-01; згідно з наказом ДП «УкрНДНЦ» від 04 березня 2016 р. № 65 змінено дату чинності]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. URL: <http://aphd.ua/v-ukrani-nabuv-chynnostidstu-83022015-pro-oformlennia-bibliografichnykh-posylan/>
9. Кравченко Н.К. Методи лінгвістичних досліджень. 2020. URL: <http://discourse.Com.ua/lekcii/metodi-lingvistichnih-doslidzhen>.
10. Колоїз Ж.В., Остроушко О.А. Студентська наукова робота з української мови: навч. посіб. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С.В., 2019. 206 с.

11. Кузнецова О. Плагіат в Інтернет-ЗМІ України: правове регулювання [Електронний ресурс] URL: <http://www.media-krytyka.info/novi-tehnologiiimedia/plahiat-v-internet-zmi-ukrayiny-pravove-rehulyuvannya.html>
12. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. заклад. Київ: Кондор, 2019. 205 с.
13. Курсова робота з методики навчання української мови: метод. реком. / уклад. Н.В. Громова. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 37 с. URL: https://fisf.sspu.edu.ua/images/2020/metodrek_kursova_z_mnum_07ccd.pdf 21.
14. Курсова робота з української мови: метод. реком. до виконання та орієнтовна тематика / Л.М. Коваль, І.Р. Домрачева, О.Г. Важеніна, Д.В. Козловська, Н.А. Митько; за ред. Л.М. Коваль. Вінниця, 2020. 36 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/290/197.pdf>
15. Курсові роботи: вимоги та рекомендації до виконання й захисту: навч. посіб. для студ. спеціальності 035 «Філологія» / КПІ імені Ігоря Сікорського; уклад. : Є.О. Дегтярьова, Л.В. Школяр. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2019. 89 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27074/1/Kursovi_roboty_Dehtiarivova_Shkoliar.pdf
16. Методичні рекомендації до виконання дипломної роботи магістра для студентів відділення журналістики Ужгородського національного університету / Авт. кол.: Бідзіля Ю.М., Соломін Є.О., Шаповалова Г.В., Шаркань В.В., Шебештян Я.М. Ужгород, 2021. 64 с.
17. Методичні рекомендації щодо оформлення бібліографічного оформлення списків літератури відповідно до вимог ДСТУ 8302: 2015 32 / авт.-упоряд. Р.О. Дзумедзей, І.Я. Стрихар, Н.Г. Мазур. Івано-Франківськ, 2017. 7 с.
18. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10>.
19. Методичні рекомендації щодо виконання наукових робіт студентами ОКР бакалавра, спеціаліста та магістра / Уклад. О.Л. Козачишина, Є.Л. Ліпська, О.О. Змієвська. Вінниця: ВДПУ імені М. Коцюбинського, 2014. 93 с.
20. Методичні рекомендації щодо оформлення курсових, дипломних та магістерських робіт для студентів факультету іноземної філології / Уклад. О.О. Головка, С.Г. Грабовська, К.М. Ружин та ін. Запоріжжя: ЗНУ, 2010. 68 с.
21. Національний стандарт України. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. (2014). ДСТУ 3582:2013. Київ: Мінекономрозвитку України. URL: http://oipopp.ed-sp.net/public/repository/dstu_3582_2013_skorochennya_sliv_ukrayinskoju_movoyu.pdf
22. Національний стандарт України. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання (2016). ДСТУ 8302:2015. Київ: ДП «УкрНДНЦ». URL: http://knmu.kharkov.ua/attachments/3659_8302-2015.PDF

23. Омельковець Р.С. Діалектна лексика Західного Полісся: методичні рекомендації для написання курсових та дипломних робіт. Луцьк: П.П. Іванюк В.П., 2017. 34 с.
24. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.
25. Основні вимоги до оформлення списку літератури за новими стандартами: методичні рекомендації / уклад.: М.П. Гребенюк, Г.З. Шевчук. Луцьк: ВІППО, 2019. 60 с.
26. Папіш В.А. Курсова робота з української мови: виконання, оформлення, захист. Методичні рекомендації. Ужгород, 2023. 36 с.
27. Пентилюк М. Мовна особистість студента в контексті професійного становлення. Українська мова і література в школах України. 2016. № 4. С. 3–8.
28. Пентилюк М. Мовна особистість майбутнього вчителя-словесника в контексті професійної підготовки. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред. М.Т. Мартинюк. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2014. С. 290–297.
29. Пріма Р.М., Рославець Р.М., Буднік С.В. Курсові роботи з методики навчання освітніх галузей у новій українській школі : методичні рекомендації до написання та захисту курсових робіт / Раїса Пріма, Руслана Рославець, Світлана Буднік. Луцьк, 2022. 56 с.
30. Рижко О.М. Плагіат як соціальнокомунікаційне явище [Текст]: монографія. Київ: Паливода А.В. [вид.], 2017. 387 с.
31. Роз'яснення МОН щодо деяких питань практичної реалізації положень нового Закону України «Про вищу освіту»: [Електронний ресурс]. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/publish/articl>
32. Семенов О.М. Культура наукової української мови: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
33. Семенов О. Ячменик М. Мовно-методична підготовка майбутнього вчителя словесника до використання засобів медіаосвіти: монографія. Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. 211 с.
34. Скорук І.Д. Курсова та дипломна роботи з ономастики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 296 с.
35. Стеценко М.С., Палеха І.Ю. Основи науково-дослідної роботи: конкурентоспроможне подання результатів наукової та творчої діяльності: навч.-практ. посіб. Київ: Ліра-К, 2018. 206 с.

Нормативні документи

Наказ МОН «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text>

Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/11070>

Положення про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357>

Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223>

Положення про дипломну роботу (дипломний проект). URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/11106>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Вебсайт ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. Електронні версії підручників. URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>
1. Всеосвіта – Національна освітня платформа. URL: <https://vseosvita.ua/>
2. Електронне видання «Словники України». URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
3. Електронний репозитарій УжНУ. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsru/>
4. Енциклопедія українознавства. <http://izbornyk.org.ua/encycl/eu.htm>
5. 3 енциклопедії «Українська мова» (2000). URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
6. Мова – ДНК нації. URL: <https://ukr-mova.in.ua/>
7. Мова.info. Лінгвістичний портал. URL: <http://www.mova.info/>
8. «Мовознавство» науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні. URL: <http://www.movoznavstvo.org.ua/>
9. Мовознавство. *«Ізборник». Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації.* URL: <http://litopys.org.ua/index.html> URL: <http://izbornyk.org.ua/>
10. Наукова електронна бібліотека Національної бібліотеки ім. В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
11. Науково-теоретичний журнал «Українська мова». URL: <https://ukrmova.iulnasu.org.ua/>
12. Національна платформа з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://speakukraine.net/>
13. НУШ. URL: <https://nus.org.ua/>
14. Офіційний сайт української мови. URL: <http://ukrainskamova.com/>
15. Путівник реформою НУШ: усе, що потрібно знати вчителю. Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/experience/putivnyk-reformoyunush-use-shho-potribno-znatyvchytelyu/>

16. Сайт видавництва «Дивослово». URL: <https://dyvoslovo.com.ua/> 33
17. Сайт Львівської ННБУ ім. В. Стефаника. URL: <http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F> Словник української мови (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/>
18. Словник української мови. Томи 1-14 (А-ПРЕФЕРЕНЦІЯ) / © Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2015–2024. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=1&page=0>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ковач Марина Семенівна

**МОВОТВОРЧІСТЬ МИКОЛАЇ БОЖУК
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

КУРСОВА РОБОТА

Спеціальність 014 Середня освіта

Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітня програма «Українська мова і література. Зарубіжна література»

3 курс

Керівник – канд. філол. наук,
доц. Лавер Оксана Володимирівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка

Члени комісії _____ , _____
(підпис) (прізвище)

Члени комісії _____ , _____
(підпис) (прізвище)

Члени комісії _____ , _____
(підпис) (прізвище)

Ужгород – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мадяр Крістіна Михайлівна

**ФУНКЦІЙНО-СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОЇ АНТРОПОНІМІЇ (НА МАТЕРІАЛІ
РОМАНУ ЮРІЯ ВИННИЧУКА «НІЧНИЙ РЕПОРТЕР»)**

КУРСОВА РОБОТА

Спеціальність 014 Середня освіта

Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітня програма «Українська мова і література. Англійська мова і література»

1 курс

Керівник – канд. філол. наук,
доц. Вегеш Анастасія Іванівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка

Члени комісії _____ , _____
(підпис) (прізвище)

Члени комісії _____ , _____
(підпис) (прізвище)

Члени комісії _____ , _____
(підпис) (прізвище)

Ужгород – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. МОВНА СИТУАЦІЯ В ЗАКАРПАТТІ НА ПОЧАТКУ XX СТ.	7
1.1. Українська мова в освітніх закладах Закарпаття від 1919 до 1938 року.....	8
1.2. Культурно-просвітницька робота Миколаї Божук.....	11
1.3. Мова творів Миколаї Божук в історії розвитку української літературної мови на Закарпатті.....	13
РОЗДІЛ II. МОВНЕ БАГАТСТВО МИКОЛАЇ БОЖУК ЯК ЗАСІБ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	16
2.1. Засоби звукової організації мовлення в поетичних творах Миколаї Божук.....	16
2.2. Лексичні засоби в поезії Миколаї Божук.....	17
2.3. Функційно-стилістична роль синтаксичних одиниць у художньому мовленні Миколаї Божук.....	21
2.4. Мовотворчість Миколаї Божук як дидактичний матеріал на уроках української мови.....	23
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА ОНОМАСТИКА ЯК ЛІНГВІСТИЧНА ДИСЦИПЛІНА	7
1.1. Розвиток української літературної ономастики.....	7
1.2. Пострадянський літературно-художній антропонімікон як об'єкт мовознавчих студій.....	13
1.3. Специфіка дефініції терміна «літературно-художній антропонім»..	14
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІЮВАННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ	22
2.1. Засади функційно-стилістичної класифікації літературно-художніх антропонімів.....	22
2.2. Особливості функціонування літературно-художніх антропонімів у романі «Нічний репортер» Юрія Винничука.....	27
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	35

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Список умовних скорочень назв джерел

- ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
- СУІ – Словник українських імен. Трійняк І.І. Словник українських імен. Київ: Довіра, 2005. 509 с.
- СУОТ – Словник української ономастичної термінології. Уклад. Д.Г. Бучко, Н.В. Ткачова. Харків, 2012. 256 с.
- ОСУМ – Головащук С.І. Орфографічний словник української мови. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2006. 496 с.
- ПС – Голоскевич Григорій. Правописний словник. Львів: Апріорі, 2020. 648 с.
- СЛУМ – Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.: [у 28 вип. редкол.: Д. Гринчишин (відп. ред.) та ін.]; НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. Львів, 1994–2017. Вип. 1–17.
- СУМ – Словарь української мови. Упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко: в 4-х т. Київ: Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. Т. 1.
- Белей – Белей Л.О. Ім'я дитини в українській родині. Харків: Фоліо, 2011. 283 с.
- Сабадош – Сабадош І.В. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. Ужгород: Ліра, 2008. 480 с.
- Чучка Пр – Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. 704 + XLVIII с.

Авторські скорочення

- ВІ – власне ім'я
- ЛО – літературна ономастика
- ЛХА – літературно-художній антропонім
- ОП – онімний простір

Список скорочень словникових ремарок

- абстр.* – абстрактне слово
- акт.* – активний стан
- арх.* – архаїчне слово
- вulg.* – вульгарне слово
- діал.* – діалектне слово
- док.* – доконаний вид
- етн.* – етнографія
- жін.* – жіночий рід
- зменш.* – зменшений, зменшувальний
- зменш.-пестл.* – зменшено-пестливий

Додаток 4
Зразок оформлення літератури

Подано за джерелом:

Приклади оформлення використаних джерел / ВД «Академперіодика» НАН України. URL:

<https://www.nas.gov.ua/publications/news/Documents/%D0%9E%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB.pdf>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Один автор	<p>Белей Л. Українські імена колись і тепер. Київ: Темпора, 2010. 128 с.</p> <p>Гнатюк Л. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції: монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2010. 446 с.</p> <p>Струганець Л.В. Неологізація та архаїзація лексики української мови: методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2017. 68 с.</p>
Два (три) автори	<p>Мацько Л.І., Сидоренко О.М., О.М. Мацько. Стилїстика української мови: підручник. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>Мовне законодавство і мовна політика: Україна, Європа, світ (Збірник наукових праць). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 688 с.</p> <p>Вплив суспільних змін на розвиток української мови: Монографія / Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк, Н.Ф. Клименко, В.І. Критська, Т.К. Пуздирєва, Ю.В. Романюк; Відп. ред. Є.А. Карпіловська. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 444 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>Історія українського правопису XVI–XX століття: Хрестоматія / Упор. В.В. Німчук, Н.В. Пуряєва. Київ: 2004. 582 с.</p> <p>Мозер М. Причинки до історії української мови: Монографія. /За заг. редакцією Сергія Вакуленка. Вінниця: Нова Книга, 2011. 848 с.</p> <p>Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду. Документи і матеріали / Упорядн.: Л. Масенко, В. Кубайчук, О. Демська-</p>

	<p>Кульчицька; За ред. Л. Масенко. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 399 с.</p> <p>Українська мова: енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В.М. Русанівський [та ін.]. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.</p>
Багатотомні видання	<p>Шевельов Ю. Вибрані праці: У 2 кн. Кн. I. Мовознавство / Упорядн. Л. Масенко. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 583 с.</p> <p>Шевельов Ю. Вибрані праці: У 2 кн. Кн. II. Літературознавство / Упорядн. І. Дзюба. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 1151 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>Гнатюк Л.П. Мовна свідомість і мовна практика Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції: автореф. дис. д-ра філол. наук: 10.02.01. Київ: Б.в., 2011. 35 с.</p> <p>Ковтунець О.С. Актуалізація лексики української літературної мови кінця ХХ – початку ХХІ століття: автореферат дис. канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Київ, 2017. 21 с.</p>
Дисертації	<p>Левченко Т.М. Субстандартна лексика в мові засобів масової комунікації: стилістика і прагматика. Кваліфікаційна наукова праця на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01 – українська мова [на правах рукопису]. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. URL: https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/Levchenko-avtoreferat.pdf</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>Закон України Про забезпечення функціонування української мови як державної. Відомості Верховної Ради, 2019, № 21, с. 81. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text</p>
Стандарти	<p>ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).</p>
Бібліографічні	<p>Культура української мови: бібліографічний покажчик літератури. Умань, 2013. 27 с. URL: https://</p>

показчики	<p>dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/3032/1/kultura_ukrayinskoj_i_movi.pdf.</p> <p>Українська ономастика: бібліографічний показчик / Інститут української мови НАН України. Київ. 2013. 364 с. URL: http://www1.nas.gov.ua/institutes/Structure/Departments/Department6/Documents/biblioteka-ukrajinskoji-onomastyky.pdf).</p>
Частина видання (розділ книги, колективної монографії)	<p>Осташ Р.І. До походження прізвищевих назв Реєстру (спроба етимологічного словника). Реєстр війська Запорозького 1649 року / відп. ред. Ф.П. Шевченко. Київ: Наук. думка, 1995. С. 517–568.</p> <p>Пахомова С.М. Система антропонімних формул у слов'янських мовах та їх динаміка. Пахомова С.М. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах: монографія. 2-ге вид., доп. і переробл. Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші, 2012. С. 71–122.</p>
Матеріали конференцій (тези, доповіді)	<p>Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932–1933 років: втрати української нації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ (4 жовт. 2016 р.) Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>Грицевич Ю.В. Діалектні елементи в текстах українських народних казок. Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (5 грудня 2019 р.) / відп. ред. М.О. Зінченко, Л.Л. Макарук. Луцьк, 2019. С. 422–424.</p> <p>Громик Ю.В. Михайло Драгоманов як наставник Лесі Українки у фольклористичних студіях. Слов'янські літератури у світлі ХХІ століття: зб. тез доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. Учасстю (16–17 жовтн. 2020 р.). Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 9–10.</p>
Частина довідникового видання	<p>Карпіловська Є.А. Корпусна лінгвістика. <i>Енциклопедія Сучасної України</i> [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL: https://esu.com.ua/article-5251</p> <p>Кучеренко І.М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю.С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>Чучка П.П. Прізвище. Українська мова: енциклопедія / уклад.: В. Русанівський та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана, 2004. С. 532–533.</p>
Частина продовжува	<p>Венжинович Н. Професор Василь Васильович Німчук. До 90-річчя від дня народження визначного українського вченого (1933–</p>

-ного видання	<p>2017) <i>Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія</i>. Випуск 2 (50). Ужгород: 2023. С. 6–12.</p> <p>Гнатюк Л. Реактивація лексико-семантичних засобів як джерело поповнення словникового складу сучасної української літературної мови. <i>Мовні і концептуальні картини світу</i>. Київ: 2004. Вип.11. Кн.1. С. 101–105.</p> <p>Підкуймуха Л. Позивні учасників антитерористичної операції на Донбасі: спроба аналізу. Мова: класичне – модерне – постмодерне: зб. наук. пр. Київ, 2016. Вип. 2. С. 135–144</p> <p>Скорук І.Д. Малопродуктивні моделі прізвищ в антропоніміконі м. Луцька. <i>Лінгвостилістичні студії</i>. Луцьк: 2017. Вип. 7. С. 137–146.</p> <p>Цехмистренко О.В. Прізвища з компонентами флори (на матеріалі говірок Черкащини). <i>Studia Slavistica</i>. 9. Ономастика. Антропоніміка: зб. наук. ст. / упоряд. і відп. ред.: С. Пахомова, Я. Джоганік]. Ужгород: Вид-во Олександрі Гаркуші, 2009. С. 210–216.</p> <p>Юсип-Якимович Ю., Тимко-Дітко О. Мова Української держави: В.В. Німчук до проблеми періодизації розвитку української мови як напрямку дослідження її генези та історії. <i>Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія</i>. Випуск 2 (50). Ужгород: 2023. С. 500–507.</p>
Частина періодичного видання (журналу, газети)	<p>Карпіловська Є.А. Зміни в структурі сучасної української мови та можливості їх моделювання. <i>Українська мова</i>. 2011. № 2. С. 3–18.</p> <p>СТИШОВ О. Семантична модифікація власних назв. <i>Українська мова</i>. 2005. № 2. С. 88–97.</p> <p>Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p>
Електронні ресурси	<p>Інтегрована лексикографічна система «Словники України» / Національна академія наук України. Версія 1.03. Український мовно-інформаційний фонд, 2003. URL: http://www.slovnyk.net/</p> <p>Правила оформлення списку використаних джерел при написанні наукових робіт. URL: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/4518/pravyloaofornlennyaspyskuvykorystanyhdzherel.pdf (дата звернення: 09.08.2020).</p>